

คณะสัตวแพทยศาสตร์ มก.

สารสัตวบาล

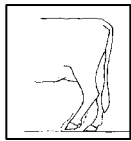
ปีที่ 2 ฉบับที่ 9 ประจำเดือน มิ.ย. - ก.ค. 2545 ISSN 1513-9875

A photograph of a woman in a blue apron milking a cow in a barn. The woman is wearing a black shirt and glasses, and is focused on her work. The cow is black and white. The barn has a wooden structure and a corrugated metal roof. There are other cows visible in the background.

ทำขึ้นของโตบวทอะโรเรียด
เลี้ยงโตนมทำไม่ต้องิดลูกปีละตัว

-----> ประสิทธิภาพการผลิต: ทำไม
เลี้ยงโคนมจึงต้องการลูกปีละตัว (3)

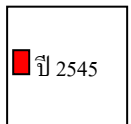
-----> ปัญหาและก๊ีบ: สุขภาพของก๊ีบ
โคสำคัญอย่างไร (5)

-----> คุณภาพน้ำนมดิบ: เกษตรกร
ออสเตรเลียดูแล
เครื่องรีดนมอย่างไร (2) (7)

-----> เยี่ยมฟาร์มเพื่อนบ้าน (9)

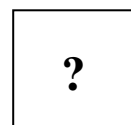
-----> ข้อมูลดิบ: แนวโน้มการคลอดลูก
ของแม่โคในช่วงปลายปี 2545 (10)

-----> เรียนด้วยภาพ: การรักษาคุณภาพ
น้ำนมหลังจากรีด (4) (11)

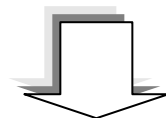
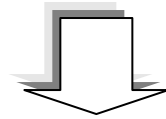

-----> งานวิจัย: การสำรวจความสมบูรณ์
พันธุ์โคสาวในกลุ่มสมาชิกโคนม
หนองโพ (4) (12)

-----> ตอบคำถาม: เตาต้มอีกเสบจาก
เชื้อรา (15)

กิจกรรมของโรงพยาบาลสัตว์

ทีมงานสัตวแพทย์ของโรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
หนองโพ และกำแพงแสน เป็นวิทยากรและสาธิตการตัดแต่งก๊ีบโค
ในโครงการวันรณรงค์และสาธิตการตัดแต่งก๊ีบโคนม
ซึ่งจัดขึ้นโดยสำนักงานปศุสัตว์ จังหวัดนครปฐม

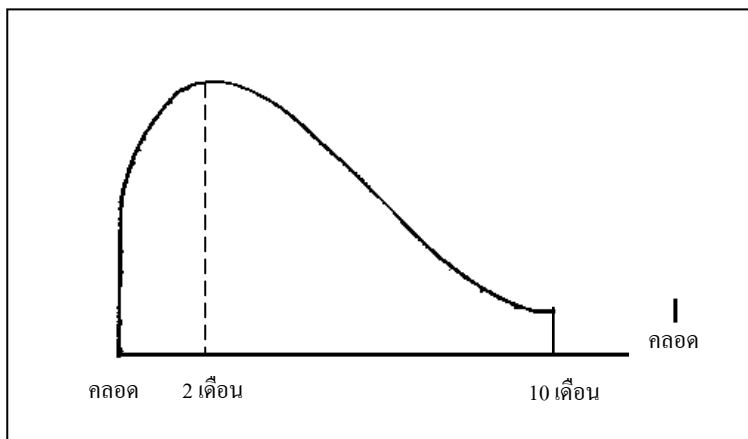
ประสิทธิภาพการผลิต: ทำไมเลี้ยงโคนมจึงต้องการลูกปีละตัว

อ.น.สพ.เกียรติศักดิ์ ตันเจริญ

“หมอครับ ทำไมเลี้ยงโคนมจึงต้องการให้มันมีลูกปีละตัว” เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมท่านหนึ่งถามผม ขณะที่ออกปฏิบัติงานสำรวจระบบสืบพันธุ์ให้กับแม่โคในฟาร์ม และได้มีการพูดคุยถึงเป้าหมายในการจัดการระบบสืบพันธุ์ว่า ตามทฤษฎีแล้วการเลี้ยงโคนมจะให้กำไรสูงสุดนั้นควรจะจัดการให้แม่โคผสมติดภายใน 3 เดือนหลังจากคลอดเพื่อที่จะให้ลูกปีละตัว เกษตรกรท่านนั้นมีความคิดว่าการที่แม่โคให้ลูกปีละตัวไม่น่าจะทำให้ฟาร์มได้ผลกำไรสูงสุด เพราะว่าการที่แม่โคให้ลูกปีละตัว แสดงว่าแม่โคตัวนั้นจะรีดนมได้ประมาณ 10 เดือน ส่วนอีก 2 เดือนก็คือ ระยะพักท้อง แต่ถ้าแม่โคมีระยะให้ลูกนานกว่า 1 ปี ก็ น่าจะทำให้แม่โคมีระยะรีดนมมากกว่า 10 เดือน ปริมาณน้ำนมที่รีดได้ในท้องนั้นก็น่าจะมากกว่า

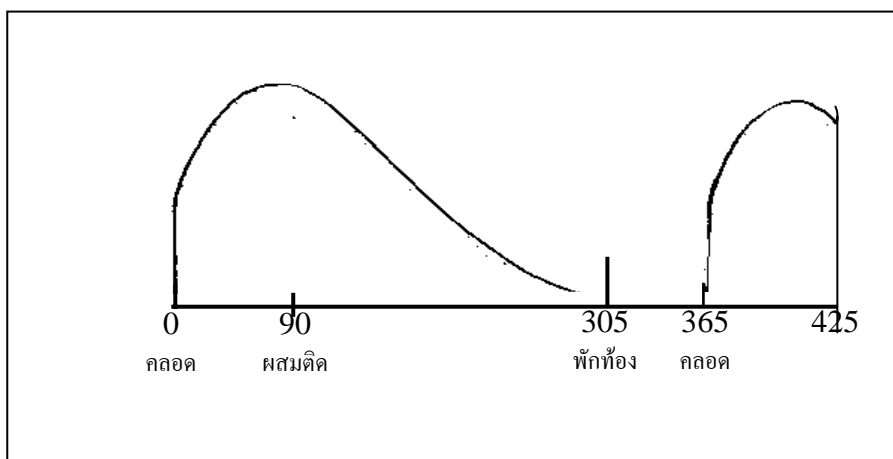
ซึ่งถ้าหากเปรียบเทียบตามที่กล่าวมาข้างต้น ก็คงตอบว่าก็น่าจะเป็นเช่นนั้นเพราะว่าเราเปรียบเทียบกันเฉพาะปริมาณน้ำนมที่รีดได้ในท้องเดียว ทีนี้ลองมาดูกันยาว ๆ นะครับว่า ทำไมในทฤษฎีกล่าวว่า การที่แม่โคให้ลูกปีละตัวจะทำให้ฟาร์มมีผลกำไรสูงสุด เราทราบกันอยู่แล้วว่าแม่โคหลังจากคลอดลูกจะให้น้ำนมค่อย ๆ เพิ่มสูงสุดหลังจากคลอดประมาณ 2 เดือน หลังจากนั้นจะค่อย ๆ ลดลงเรื่อย ๆ จนถึงระยะพักท้อง ดังนั้นปริมาณน้ำนมของแม่โคที่คลอดใหม่ก็จะสูงกว่าแม่โคที่รีดนมมานาน ๆ ซึ่งเกษตรกรทุกท่านรับทราบข้อนี้อยู่แล้ว

รูปที่ 1 กราฟแสดงปริมาณการให้น้ำนมของโคนม(Lactation curve)

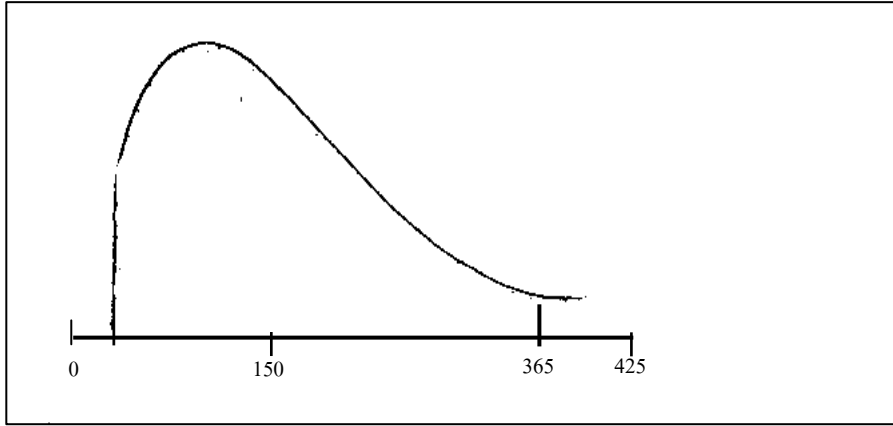
ดังนั้นการผสมพันธุ์ให้แม่โคตั้งท้องเพื่อคลอดลูกจึงเป็นงานหลักภายในฟาร์ม เพราะถ้าแม่โคไม่ตั้งท้องใหม่ก็จะมีโอกาสได้น้ำนมที่สูงหลังจากคลอดลูกอีก ทีนี้เรามาดูกันว่า การที่แม่โคให้ลูกปีละตัวจะให้ผลกำไรสูงสุดอย่างไร

รูปที่ 2 แสดงปริมาณน้ำนมของแม่โคที่ให้ลูกปีละ 1 ตัว

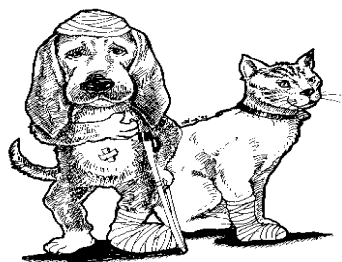
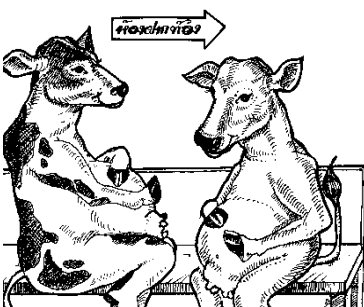

แม่โคตัวที่ 1 ผสมติดที่ 90 วัน หลังจากคลอดจะมีระยะรีดนมในท้องแรกเท่ากับ 305 วัน จะได้ปริมาณน้ำนมเท่ากับในพื้นที่ได้กราฟ หลังจากนั้นแม่โคก็จะคลอดลูกตัวต่อไปซึ่งจะอยู่ในช่วง 1 ปีพอดี

รูปที่ 3 แสดงปริมาณน้ำนมของแม่โคที่มีระยะให้ลูกมากกว่า 12 เดือน

แม่โคตัวที่ 2 ผสมติดที่ 150 วัน หลังจากคลอด ก็อาจจะรีดนมได้นานถึง 1 ปีก่อนที่จะพักท้อง ปริมาณน้ำนมที่ได้เท่ากับพื้นที่ได้กราฟ ถ้าเปรียบเทียบในท้องแรกแม่โคตัวที่ 2 จะได้ปริมาณน้ำนมมากกว่า แต่ถ้าเปรียบเทียบตลอดชีวิตของแม่โคทั้ง 2 ตัว จะเห็นว่าเราเลี้ยงโค 425 เท่ากัน แม่โคตัวที่ 1 จะมีปริมาณน้ำนมมากกว่าเพราะปริมาณน้ำนมของแม่โคที่คลอดใหม่มีปริมาณสูงกว่าปริมาณน้ำนมระยะท้าย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการที่แม่โคให้ลูกปีละตัวก็น่าจะทำให้ฟาร์มมีกำไรมากกว่า จึงเป็นที่มาของเป้าหมายการจัดการระบบสืบพันธุ์ว่าแม่โคควรจะผสมติดภายใน 90 วัน หลังจากคลอด เพื่อที่จะได้ลูกปีละตัว แต่อย่างไรก็ตามสำหรับการเลี้ยงโคนมในบ้านเราระยะคลอดถึงผสมติดจะอยู่ในช่วงตั้งแต่ 120-180 วัน หลังจากคลอด ซึ่งก็มีผลต่อปริมาณน้ำนมที่ควรจะได้ของฟาร์ม ซึ่งมีปัจจัยและข้อจำกัดมากมายของการเลี้ยงโคที่จะทำให้ตามเป้าหมาย แต่การที่เราทราบเป้าหมายที่ชัดเจนก็คงจะช่วยให้เรามีความพยายามในการจัดการให้ดีขึ้น เพื่อช่วยให้ใกล้เคียงเป้าหมายให้มากที่สุดถึงแม้ว่ามันจะเป็นเพียงทฤษฎีก็ตาม เพราะว่าถ้าเราสามารถจัดการให้แม่โคผสมติดได้เร็วที่สุดเท่าไร ก็จะทำให้เรามีโอกาสได้น้ำนมจากแม่โคตัวนั้นเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น

โรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หนองโพ

โทร. (032) 351715-6, 389182

โรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กำแพงแสน

โทร. (034) 351901-3 ต่อ 208

เปิดให้บริการทุกวัน

วันจันทร์ – พฤหัสบดี เปิดบริการเวลา 08.30 – 16.30 น.

วันศุกร์ เปิดบริการเวลา 08.30 – 12.00 น.

คลินิกพิเศษ

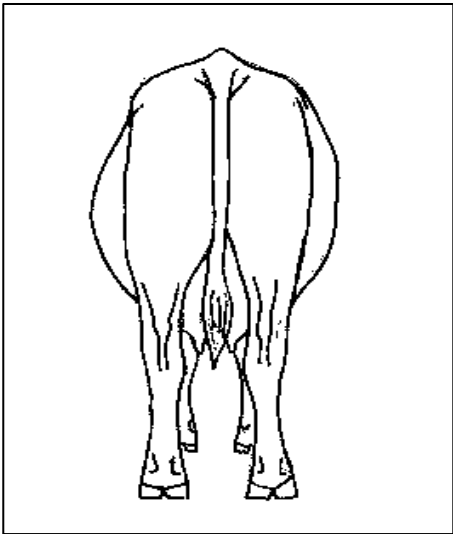
วันจันทร์ – วันศุกร์ เปิดบริการเวลา 17.00 – 20.00 น.

วันเสาร์ – วันอาทิตย์ เปิดบริการเวลา 09.00 – 14.00 น.

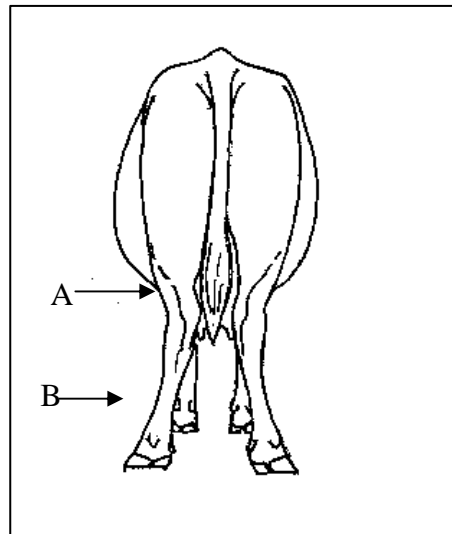
ปัญหาขาและกีบ: สุขภาพกีบโคสำคัญอย่างไร

อ.น.สพ.จตุรงค์ วงศ์สนิท

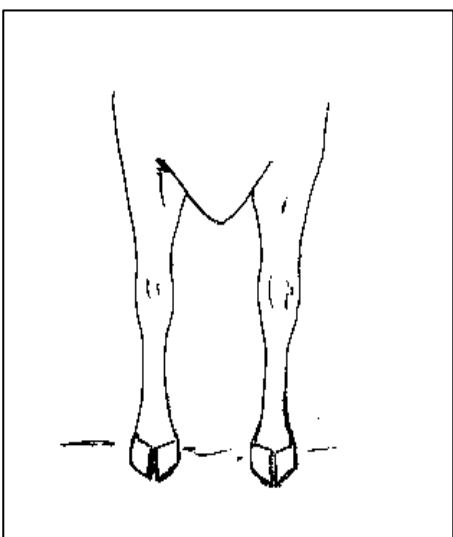
พบกันอีกครั้งครับสำหรับคอลัมน์ปัญหาขาและกีบ ฉบับนี้ผมจะมาให้ความรู้โดยถือเป็นข้อสังเกตที่เกษตรกรสามารถเรียนรู้และนำไปใช้ได้ นั่นคือ ลักษณะท่ายืนที่ผิดปกติของโคที่มีปัญหาสุขภาพกีบครับ แต่ก่อนอื่นผมคงต้องถามเกษตรกรทุกท่านก่อนว่า **ท่านทราบหรือไม่ว่าในฟาร์มของท่านมีโคที่มีท่ายืนดังต่อไปนี้หรือไม่ และมีกี่ตัว** ท่านอาจสะกิดใจเมื่อได้เรียนรู้ภาพจากคอลัมน์นี้ว่าฟาร์มของฉันทันทีก็มีเหมือนกัน แต่ไม่รู้ว่โคกำลังมีปัญหาเจ็บกีบอยู่ แต่ไม่เป็นไรครับ ปัญหาเหล่านี้สามารถแก้ไขได้ด้วยการปาดแต่งกีบที่ถูกต้อง หรือร่วมกับการจัดการลดปัจจัยเสี่ยงอื่น ๆ ร่วมด้วย

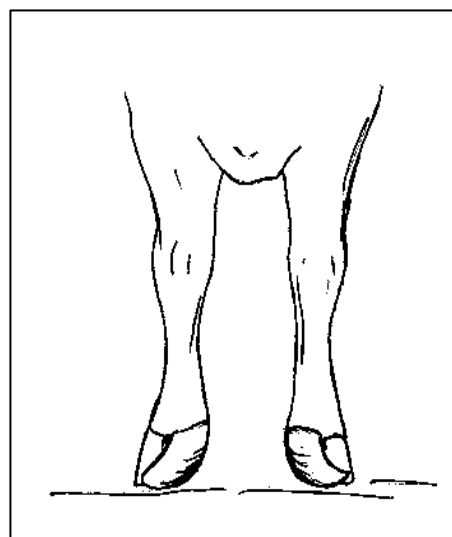
▶รูปที่ 1 ท่ายืนปกติ ขาอยู่ในแนวตรง

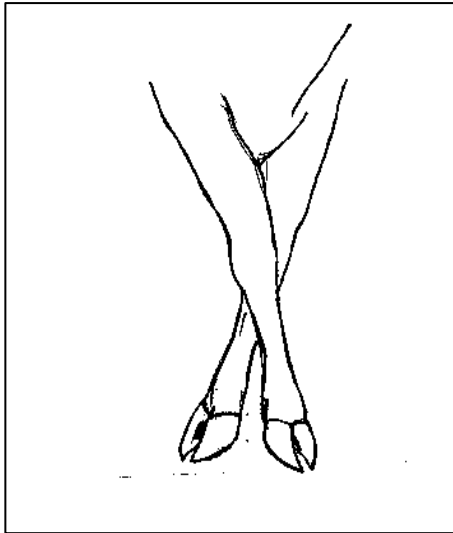
▶รูปที่ 2 ท่ายืนผิดปกติ บ่งบอกถึงการเจริญของกีบนอกขาหลังมากกว่าปกติ ทำให้ข้อขา (A) ของขาหลังทั้งสองข้างบิดเข้าชิดกัน และ (B) ผนังกีบที่ยาวเพิ่มขึ้นทางด้านข้าง

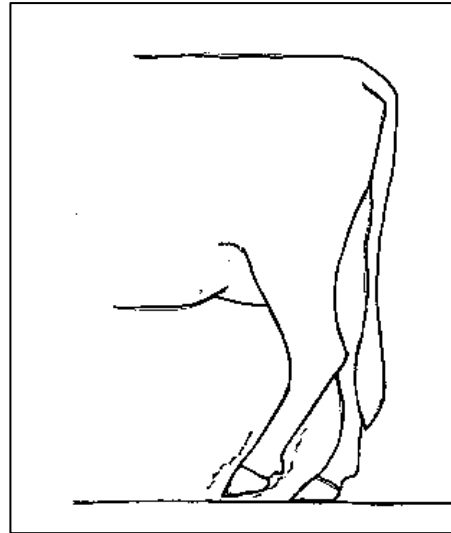
▶รูปที่ 3 ท่ายืนปกติของขาหน้า ขาอยู่ในแนวตรง

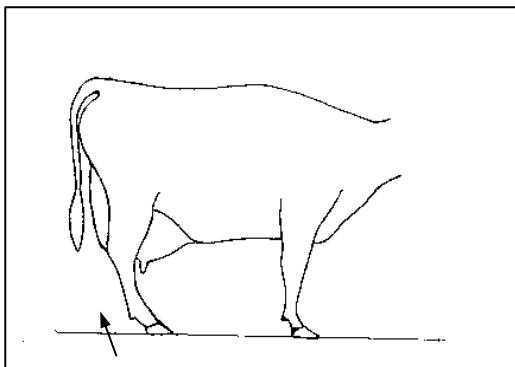
▶รูปที่ 4 ท่ายืนผิดปกติของขาหน้าแสดงถึงกีบยาวและหนากว่าปกติของกีบในขาหน้าทั้งสองข้าง

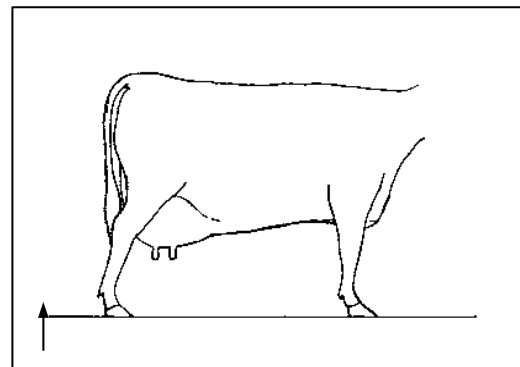
▶รูปที่ 5 ทำขึ้นผิดปกติ “ขาไขว้” ก้นของขาหน้าทั้งสองข้างหรือข้างใดข้างหนึ่ง บ่งบอกถึงการเกิดความผิดปกติ หรือวิธีการที่ก๊ีบในของขาหน้าทั้งสองข้างหรือข้างใดข้างหนึ่ง

▶รูปที่ 6 ทำขึ้นผิดปกติ แสดงถึงเกิดความผิดปกติหรือวิธีการขึ้นที่ก๊ีบ โคไม่สามารถวางก๊ีบเพื่อรับน้ำหนักได้

▶รูปที่ 7 ทำขึ้นที่ผิดปกติ บ่งบอกถึงเกิดความผิดปกติหรือวิธีการที่บริเวณปลายก๊ีบของขาหลัง

▶รูปที่ 8 ทำขึ้นที่ผิดปกติ บ่งบอกถึงเกิดความผิดปกติ หรือวิธีการที่บริเวณส่วนของสันก๊ีบขาหลัง

เป็นอย่างไรครับทำขึ้นผิดปกติเหล่านี้ สังเกตได้ไม่ยากครับถ้าฝึกสังเกตเป็นประจำทุกวันในขณะที่โคยืนกินอาหาร หรือเดินภายในพื้นที่ของฟาร์ม และอย่าลืมเมื่อพบลักษณะดังกล่าวต้องรีบแจ้งนายสัตวแพทย์ หรือผู้ที่มีความชำนาญเรื่องการดูแลสุขภาพก๊ีบให้มาตรวจและทำการรักษาโดยด่วนนะครับ สำหรับฉบับหน้าผมจะกล่าวถึงเรื่องเทคนิคการปาดแต่งก๊ีบโดยละเอียดต่อไป โดยเริ่มจากวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือในการปาดแต่งก๊ีบ และเทคนิคในการบังคับโคก่อน แล้วต่อจากนั้นตามด้วยขั้นตอนการปาดแต่งก๊ีบ สวัสดิ์ครับ

คุณภาพน้ำดื่ม: เกษตรกรออสเตรเลียนดูแลเครื่องรีดนมอย่างไร
(2)

น.สพ.ศุภชาติ ปานเนียม

สวัสดิ์ครับท่านผู้ติดตามอ่านสารสนเทศทุกท่าน ล่วงเข้าสู่ฉบับที่ 9 แล้วนะครับ ฉบับนี้ก็จะออกช่วงหน้าฝน ท่านผู้อ่านทั้งหลายก็น่าจะได้รับสารสนเทศฉบับนี้ไปอ่านกันในช่วงเข้าพรรษานะครับ ฤดูฝนปีนี้เป็นอย่างไรกันบ้างครับ ปัญหาด้านมอัสเกิดกันมากหรือเปล่าครับ ถ้าท่านเกษตรกรท่านใดมีการเตรียมตัวและปฏิบัติที่ถูกต้อง ผมแน่ใจว่าปัญหาเรื่องนี้คงไม่หนักหนาเท่าไรหรือจริงไม่ครับทุกท่าน ย้อนกลับไปยังสารสนเทศฉบับที่แล้ว ซึ่งได้เกริ่นนำในเรื่องของความสัมพันธ์ระหว่างด้านมอัสกับเครื่องรีดนมไปแล้ว ยังคงพอจำกันได้ไหมครับ มาถึงฉบับนี้ผมก็จะพาท่านผู้อ่านทั้งหลายเข้าสู่เนื้อเรื่องที่ค้างใจจะเล่าให้ทุกท่านได้รับทราบกันก็คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมชาวออสเตรเลียดูแลเครื่องรีดนมกันอย่างไร

ผมได้มีโอกาสได้รับเอกสารซึ่งเป็นคู่มือที่ทางภาครัฐบาลได้ทำขึ้นเพื่อแจกแก่ผู้เลี้ยงโคนมของประเทศออสเตรเลีย เป็นคู่มือที่น่าสนใจเพราะเป็นคู่มือที่สรุปการจัดการดูแลเพื่อลดปัญหาด้านมอัสโดยรวมอย่างเป็นระบบ และง่ายต่อความเข้าใจของเกษตรกรมาก จึงใช้โอกาสตรงนี้นำเผยแพร่ให้แก่ท่านผู้สนใจทั้งหลายได้รับทราบดังต่อไปนี้ครับ

ในเรื่องการดูแลและบำรุงรักษาเครื่องรีดนม ได้กำหนดให้เกษตรกรต้องตรวจสอบการทำงานของเครื่องรีดนมเป็น 3 ระดับครับคือ การตรวจสอบประจำวัน การตรวจสอบประจำสัปดาห์ และการตรวจสอบประจำเดือน

➤ **การตรวจสอบประจำวัน**

1. ตรวจสอบวันที่ให้อากาศเข้าที่ถ้วยรองรับน้ำนม

หากท่านเกษตรกรสังเกตดี ๆ จะพบว่า ที่ถ้วยรองรับน้ำมนั้นจะมีรูขนาดเล็กมาก ๆ ประมาณปลายเข็มหมุดอยู่ หรืออาจจะเป็นรอยมากขนาดเล็กก็ได้ จุดนี้มีความสำคัญนะครับเนื่องจากเมื่อน้ำนมไหลมารวมกันที่ถ้วยรับน้ำนมพร้อมกันแล้ว หากไม่มีอากาศเข้าไปผสมปนอยู่

น้ำนมก็จะไม่สามารถไหลผ่านไปลงถังรีดนมได้ คล้ายกับว่าเวลานี้เราจะเทน้ำให้ออกจากขวดที่เต็มจะเห็นเป็นฟองอากาศแทรกเข้าไปในขวดน้ำ น้ำจึงจะถูกเทไหลออกมาจากขวดได้ ดังนั้น จะเห็นได้ว่าที่ถ้วยรองรับน้ำนมจะเป็นฟองอยู่ตลอดเวลา เพราะมีอากาศจากภายนอกเข้ามาผสมนั่นเอง (สำหรับท่านเกษตรกรที่ใช้หัวรีดที่ถ้วยรองรับน้ำนมเป็นชนิดใสจะต้องรื้ออ้อและเข้าใจได้ในทันที) ทีนี้หากตรงนี้เกิดการอุดตันขึ้นน้ำนมก็จะจะไม่ไหลหรือไปได้ช้า จะส่งผลโดยตรงต่อการรีดนมคือ อาจรีดนมไม่ได้ช้า ไม่หมดเต้าหรือบางครั้งอาจเป็นตุ่มทำให้หัวรีดนมเลื่อนหลุดจากเต้านมแม่โคได้ ดังนั้นการล้างทำความสะอาดหัวรีดนมต้องเน้นการล้างที่จุดนี้ให้ดีนะครับ แต่ห้ามอย่างเด็ดขาดที่จะเอาอะไรที่ใหญ่ ๆ ไปแคะหรือทะลวงที่รูนี้เพราะจะทำให้อากาศเข้ามาเกินไปอีก

2. ตรวจสอบระดับความดันสุญญากาศ โดยอ่านจากเกจวัดความดัน

สำคัญนะครับเรื่องความดันสุญญากาศ เพราะความดันสุญญากาศที่มากเกินไปจะส่งผลโดยตรงต่อปลายหัวนม จะทำให้เกิดความบอบช้ำที่บริเวณนี้ จะเพิ่มโอกาสการติดเชื้อด้านมอัสได้อย่างที่ผมได้เล่าให้ท่านฟังในฉบับที่แล้ว หรือในทางกลับกันหากความดันสุญญากาศต่ำเกินไปจะส่งผลต่อการทำงานของเครื่องรีดคือ อาจส่งผลให้รีดนมได้ช้า รีดได้ไม่สมบูรณ์ไม่หมดเต้า และหากต่ำมากบางครั้งอาจทำให้รีดนมไม่ได้ด้วยซ้ำ ท่านเกษตรกรก็ต้องตรวจสอบทุกวันโดยการอ่านค่าที่เกจวัดความดันสุญญากาศ ซึ่งควรมีค่ามาตรฐานคือ 42-45 kPa 12.5-13 นิ้ว-ปรอท หรือ 30-32 เซนติเมตร-ปรอท โดยค่าเหล่านี้แล้วแต่ชนิดของเกจวัดว่าหน่วยที่ใช้จะเป็นอย่างไร แล้วก็ต้องดูด้วยว่าเกจวัดนั้นยังต้องใช้งานได้ไม่ไหวว่าเข็มในเกจวัดเสียและค้างหรือติดอยู่ การที่ตรวจสอบความดันที่เกจวัดนี้สำคัญ เพราะหากเกิดความผิดปกติอะไรขึ้นมาจะได้แก้ไขอย่างถูกต้อง เช่น หาก

แก่จัดอ่านค่าได้ปกติ แต่หัวรีดนมบางหัวทำงานได้ผิดปกติ อาจจะเกิดจากความผิดปกติเฉพาะที่หัวรีดนั้น ไม่ได้เกิดจากความผิดปกติทั้งระบบ เป็นต้น

3. การฟังเสียงการทำงานของพัลเซเตอร์ หรือตัวจัดจังหวะหรือหัวใจ

การฟังเสียงจะทำให้รู้ว่าการทำงานนั้นปกติหรือไม่ มีอัตราการทำงานที่ถูกต้องหรือเปล่า ซึ่งปกติอัตราการทำงานควรจะอยู่ที่ประมาณ 50-60 ครั้งต่อนาที หากเร็วเกินไปก็ควรแก้ไข เพราะส่งผลกระทบต่อปลายหัวนมอันจะนำมาซึ่งความเสี่ยงของการเกิดปัญหาเต้านมอักเสบได้เช่นกัน นอกจากนี้การที่อัตราการทำงานสูงเกินไปนี้ยังส่งผลต่อการรีดนมคือ จะทำให้การรีดนมเกิดได้ไม่สมบูรณ์ มีน้ำนมค้างในเต้าเป็นปริมาณมาก จังหวะการทำงานของเครื่องที่เข้าไปก็เป็นปัญหาเช่นกัน เพราะนั่นอาจจะชี้ให้เห็นว่าอาจเกิดความผิดปกติในการทำงานของตัวพัลเซเตอร์เองหรือระบบสูญญากาศขึ้นได้ หากท่านเกษตรกรมีการใช้หัวรีดพร้อมกันหลาย ๆ หัว การทำงานหรือจังหวะก็ต้องสม่ำเสมอเหมือน ๆ กันนะครับ เสียงลมที่ผ่านเข้าออกก็ต้องเหมือนกันในทุกหัวรีดด้วย ดังนั้นหากสังเกตฟังการทำงานของพัลเซเตอร์ทุกวัน เมื่อมีความผิดปกติใด ๆ เกิดขึ้นจะได้ดำเนินการแก้ไขได้อย่างถูกต้องและทันท่วงที

4. สังเกตการไหลของน้ำนมที่ผ่านท่อน้ำนมมายังถึงรีดนม

การไหลของน้ำนมต้องไม่ติดขัดใด ๆ ทั้งสิ้น ต้องไหลเป็นจังหวะไปเรื่อย ๆ นะครับ จากตอนแรกเมื่อเริ่มสวมหัวรีดที่จะยังคงไหลช้า แล้วเพิ่มความเร็วจนคงที่จะต้องไม่มีการไหล ๆ หยุด ๆ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งน้ำนมจะต้องไม่ไหลเร็วจะท่วมตลอดทั้งสายนะครับ เพราะตรงนี้แสดงว่าเกิดความผิดปกติขึ้นแล้วในการทำงานของเครื่องรีดนมหรืออุปกรณ์ของเครื่องรีดนม ซึ่งต้องแก้ไขทันทีเช่นกัน

5. สังเกตการเปลี่ยนแปลงที่หัวนมภายหลังการถอดหัวรีดออก

- มีจุดที่ต้องสังเกต 4 ประการได้แก่

5.1 สีของหัวนมที่เปลี่ยนไป ว่าเปลี่ยนเป็นสี

แดงหรือสีม่วงช้ำอย่างไร บางครั้งอาจจะพบว่ามิจุดเลือด

ออกเล็ก ๆ เกิดขึ้นไว้เหมือนกัน ตรงนี้อาจจะชี้ให้เห็นว่าเกิดจากการชำรุดของยางรีดนม ความแข็งหรือกระด้างเกินไปของยางรีดนม การทำงานที่ผิดปกติของพัลเซเตอร์ และการถอดหัวรีดที่เข้าไปของผู้รีดนม เป็นต้น

5.2 การบวมหรือการแข็งที่ตำแหน่งต่างบนหัวนม

เช่น ที่ปลายหัวนมหรือตรงกลางหัวนม พวกนี้ก็มีสาเหตุเช่นเดียวกันกับข้อ 5.1

5.3 สังเกตการเปลี่ยนแปลงที่ปลายหัวนม ว่ามี

บาดแผลมีลักษณะเป็นขอบแข็งนูน หรือมีลักษณะการบิลีนออกมาหรือไม่ ความผิดปกติส่วนนี้จะเกิดจากข้อบกพร่องของการรีดนมที่สะสมเป็นเวลานาน โดยเฉพาะติดจากผลของการทำงานที่ผิดปกติของพัลเซเตอร์

5.4 สังเกตพฤติกรรมของแม่โคในระหว่างการสวม

จนกระทั่งถอดหัวรีด แม่โคต้องไม่มีความผิดปกติใด ๆ ในขณะที่เริ่มสวมหัวรีด ขณะกำลังรีดจนกระทั่งถอดหัวรีดออกคือ ต้องไม่แสดงอาการว่าหงุดหงิด เจ็บปวด โดยการพยายามเตะหัวรีดออก หรือการเข้าไปมามากจนผิดสังเกต ตรงนี้จะชี้ให้เห็นเลยว่าการรีดนมอาจจะมีข้อผิดพลาดขึ้นมาได้ ยกตัวอย่างก็เช่นยางรีดนมอาจชำรุดหรือแตก ทำให้ไม่เกิดการบีบตัวที่ปกติหรือเกิดจากการทำงานของพัลเซเตอร์ที่ผิดปกติ ก็ส่งผลต่อการบีบตัวของยางรีดนมเช่นกัน

ทั้งหมดนี้คือ ข้อแนะนำสำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมชาวออสเตรเลียที่ต้องสังเกต และปฏิบัติให้เป็นประจำทุกวัน ผมคิดว่าความจริงพวกเราเกษตรกรชาวไทยก็ควรจะสังเกตกันอยู่แล้ว แต่อาจไม่ได้ใส่ใจมุ่งเน้นว่ามันมีความสำคัญมาก เห็นหรือยังครับทุกท่านว่ารายละเอียดเล็กน้อย ๆ เหล่านี้ก็เป็นเรื่องที่ชาวออสเตรเลียเห็นว่าเป็นสิ่งสำคัญ แล้วยังเน้นให้เกษตรกรของประเทศเค้าต้องปฏิบัติตามอีกด้วย ผมแน่ใจว่าไม่ใช่เรื่องเหลือบ่ากว่าแรงอย่างไรเลยนะครับที่พวกเราจะเริ่มปฏิบัติเช่นกัน สำหรับฉบับนี้คงจะจบลงในเรื่องของการตรวจสอบประจำวันก่อน ในฉบับหน้าจะมาต่อกันในส่วนของการตรวจสอบประจำสัปดาห์และประจำเดือน ที่ยังคงอยู่หน้าครับ สุดท้ายนี้ขอความสุขสวัสดิ์จงมีแต่เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมชาวไทยที่ได้ติดตามอ่านศาสตร์โคนมทุกท่านนะครับ สวัสดีครับ

เยี่ยมฟาร์มเพื่อนบ้าน

น.สพ.รภัทพงษ์ ตาใจ

สวัสดีครับ ก็กลับมาพบกันอีกครั้งหนึ่งแล้วกับ
 ศาสตร์โคนมฉบับนี้ ในคอลัมน์เยี่ยมฟาร์มเพื่อนบ้าน เราก็จะ
 พาไปรู้จักกับฟาร์มของที่สำราญ เหมือนช้าง ซึ่งเป็น
 เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่ได้รับการส่งเสริมให้เลี้ยงโคใน
 โครงการ คปร. เริ่มต้นด้วยการเลี้ยงโคนมจำนวน 5 ตัว ตั้งแต่
 ปี พ.ศ. 2540 ปัจจุบันมีโคนมทั้งหมด 17 ตัว เป็นโครีดนม 5
 ตัว โคนมที่ท้อง 3 ตัว โคนสาว 3 ตัวและโคเล็ก-รุ่น 6 ตัว ผลผลิต
 น้่านมดิบในช่วงนี้เฉลี่ย 50 กิโลกรัมต่อวัน ราคาอยู่ที่ 11.50
 บาทต่อกิโลกรัม มีค่าความถ่วงจำเพาะ 1.0260 และชั่วโมง
 การเปลี่ยนสีเมทริลินบูลเฉลี่ย 5.53 ชั่วโมง ต่อไปลองมาอ่าน
 บทสัมภาษณ์เกี่ยวกับการเลี้ยงโคนมของที่สำราญดูนะครับ

Φ มีการจัดการลูกวัวแรกเกิดอย่างไรบ้างครับ
 ⇒ การจัดการก็เริ่มตั้งแต่เมื่อลูกวัวคลอด ก็ทำการตัดสาย
 สะดือและใส่ทิงเจอร์ แล้วทำการรีดนมน้ำเหลืองให้กินเป็น
 เวลาประมาณ 3 วัน หลังจากนั้นก็ให้กินนมผง

Φ ที่มีวิธีการหัดให้ลูกโคกินอาหารข้นและอาหารหยาบ
 อย่างไร
 ⇒ โดยการตั้งอาหารข้นและพวกต้นข้าวโพดสับให้กินตั้งแต่
 ลูกโคอายุ 1 เดือน จะทำให้ลูกโคกินเป็นได้เร็ว

Φ ที่ฟาร์มทำการหย่านมลูกโคที่อายุเท่าไรครับ

⇒ ทำการหย่านมที่อายุ 3 เดือน

Φ มีปัญหาอะไรบ้างในการเลี้ยงลูกโค

⇒ ก็ไม่ค่อยมีปัญหาอะไร พบบ้างก็มีไส้เลื่อน

Φ แล้วการจัดการโครุ่นและโคสาวล่ะครับ

⇒ โดยการให้อาหาร 2 มื้อต่อวัน มื้อละ 1 กิโลกรัม ส่วน
 อาหารหยาบให้กินตลอดวัน อาหารข้นที่ให้เป็นสูตร 16%
 โปรตีน

Φ การจัดการโครีดนม มีการจัดการอย่างไรบ้าง

⇒ ก็คล้ายกับการจัดการโคสาวคือ ให้อาหารวันละ 2 มื้อ ๑
 ละ 3-4 กิโลกรัมต่อตัว ถ้าตัวไหนให้นมมากก็จะเพิ่มอาหาร
 ให้อีก โดยจะใช้อาหารสูตร 21% โปรตีน และช่วงท้าย ๆ
 ของการให้น้่านมก็จะลดอาหารลง แต่อาหารหยาบจะให้กิน
 เต็มที่

Φ ที่มีวิธีการพักท้องโครีดนมอย่างไร

⇒ ก็เริ่มตั้งแต่ 2 สัปดาห์ก่อนถึงกำหนดพักท้อง ทำการลด
 อาหารข้น เมื่อนมเริ่มลดก็ทำการอัดยาสอดเต้าสำหรับโคพัก
 ท้อง และทำการงดอาหารข้นหลังพักท้อง 1 สัปดาห์ ถ้าตัว
 ใหนน้่านมเยอะก็จะทำการรีดนมมือเว้นมือก่อนทำการหยุด
 รีด และมีการถ่ายพยาธิทุกตัวในช่วงพักท้อง

Φ ที่สำราญตั้งเป้าหมายไว้ว่าจะมีโครีดนมกี่ตัวครับ

⇒ ที่ตั้งไว้ก็อยากจะมีมากที่สุด แต่ก็คงอยู่ที่ 50 ตัวโครีดนม
 และทั้งฝูงไม่เกิน 70-80 ตัว

Φ ตอนนี้มีการเตรียมตัวสำหรับเป้าหมายไว้อย่างไรบ้างครับ

⇒ ตอนนี้ก็เริ่มเตรียมแปลงหญ้า และเลี้ยงลูกโครุ่นให้
 ขึ้นมาเพิ่มโคในฝูงเดิมที่มีอยู่

ฉบับนี้คงเพียงพอแล้วสำหรับเยี่ยมฟาร์มเพื่อนบ้าน
 แล้วค่อยกลับมาพบกันใหม่ในฉบับหน้าครับ สวัสดีครับ

ข้อมูลดิบ: แนวโน้มการคลอดลูกของแม่โคในช่วงปลายปี 2545

อ.น.สพ.เกียรติศักดิ์ ตันเจริญ

ฉบับนี้ได้เรียกข้อมูลจำนวนโคที่จะคลอดในช่วง 8 เดือนถัดไปจากฐานข้อมูลโคนมของโรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หนองโพ จะพบว่า จำนวนโคที่จะคลอดลูกในช่วงปลายปี 2545 ถึงต้นปี 2546 จำนวน 381 ตัว โดยจะมีจำนวนสูงสุดตั้งแต่เดือนกรกฎาคม จนถึง ตุลาคม โดยในเดือนตุลาคม 2545 จะมีโคคลอดมากที่สุดคือ 80 ตัว ซึ่งเป็นผลมาจากการที่แม่โคจะผสมติดในช่วงหน้าหนาวของปีที่แล้ว (พ.ย.44-ม.ค.45) การที่มีโคคลอดในช่วงนี้มากจะส่งผลทำให้มีปริมาณน้ำนมดิบในช่วงปลายปีทั้งของฟาร์มและสหกรณ์สูงขึ้น แต่การที่โคคลอดในช่วงนี้ ซึ่งเป็นช่วงฤดูฝนก็อาจจะประสบปัญหาของการติดเชื้อทั้งระบบสืบพันธุ์และเต้านมได้ง่าย เกษตรกรต้องดูแลโคคลอดใหม่เป็นพิเศษ และสิ่งสำคัญคือ ช่วงที่แม่โคจะให้น้ำนมสูงสุดคือ หลังจากคลอด 2 เดือน ก็จะตรงกับช่วงที่มักจะขาดแคลนอาหารหยাব ดังนั้น เกษตรกรควรวางแผนการจัดการอาหารหยাবเพื่อรับสถานการณ์ให้ดี

PROJECTED CALVING PATTERN

DairyCHAMP 1.0

30 JUL 02 – 22 MAR 03

Copyright Univ of Minn

FARM: TMCO-OP

Printed: 30 JUL 02

Dates	Year- lings	Bred Heifers	Lactating		Dry		Feed Days	จำนวนโค ที่จะคลอด	Calving Distribution
			Early	Late	Early	Late			
Feed Units	(0.25)	(0.50)	(1.0)	(0.67)	(0.33)	(0.50)			
JUL02-AUG02	0	121	145	143	119	107	7007	52	xx
AUG02-SEP02	0	121	134	128	139	120	6128	62	xx
SEP02-OCT02	0	121	98	132	120	138	5384	63	xx
OCT02-NOV02	0	121	54	154	80	122	5250	80	xx
NOV02-DEC02	0	121	10	153	64	79	5490	43	xx
DEC02-JAN03	0	121	0	147	41	66	5627	39	xx
JAN03-FEB03	0	121	0	135	11	38	5411	31	xx
FEB03-MAR03	0	121	0	103	0	11	4721	11	xxxxxxxx

Current Distribution

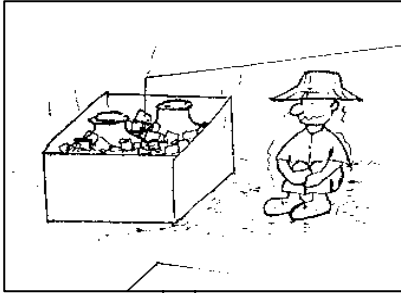
- 242 Not pregnant, early lactation 10 month lactation, then dried off
- 181 Not pregnant, late lactation 10 month lactation, then sold
- 19 Not pregnant, dry
- 262 Pregnant, lactating Dried off 8 weeks before due date
- 133 Pregnant, dry
- 0 Yearlings
- 247 Heifers

Note : EARLY LACTATION – up to 5 months after calving

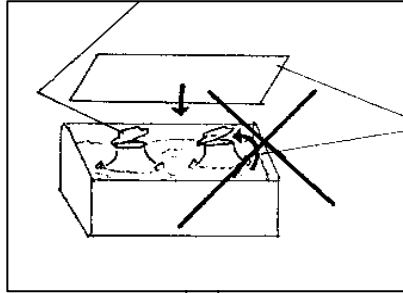
LATE DRY – within 4 weeks of calving

เรียนด้วยภาพ: การรักษาคุณภาพน้ำนมหลังจากรีด (4)

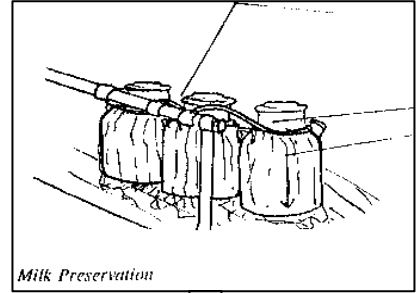
คุณสามารถใช้ห้องทำความเย็น

(20) ถ้ามีน้ำแข็ง คุณสามารถใช้มันในการทำให้นมมีอุณหภูมิลดลง

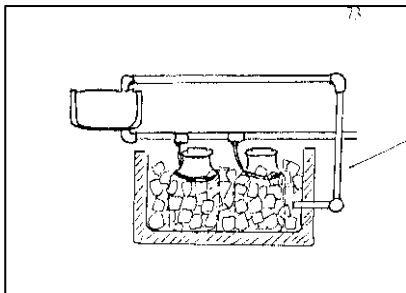

(21) ควรเปิดฝาดังนมเพื่อช่วยในการระบายอากาศ แต่ควรระมัดระวังไม่ให้น้ำเข้าไปในถังนม และควรปิดฝาแห้งทำความสะอาดเพื่อป้องกันแมลงและผงฝุ่น

(22) ถ้าคุณมีน้ำเย็น (ต่ำกว่า 10 องศาเซลเซียส) คุณสามารถผ่านน้ำเย็นในท่อที่เป็นห่วงรอบถังนมเพื่อช่วยรักษาอุณหภูมิ

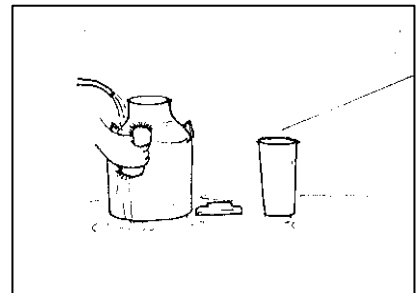
คุณสามารถใช้กรวยน้ำแข็ง

(23) แต่ถ้าเป็นฟาร์มขนาดใหญ่ (400-500 ลิตร/วัน) ควรใช้แท่งทำความเย็นไฟฟ้า

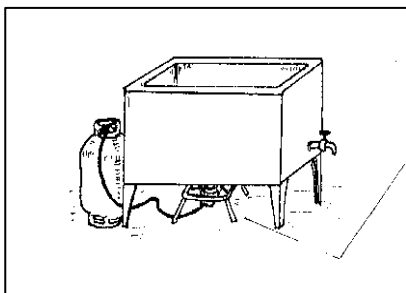

(24) ถ้าระยะทางส่งนมไกลแต่ปริมาณนมน้อย คุณสามารถบรรจุโคนและน้ำแข็งในน้ำนม

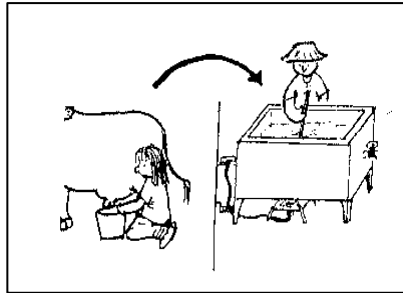

(25) แต่ต้องทำความสะอาดกรวยน้ำแข็งที่ใช้ทั้งก่อนและหลังนำไปใช้ให้ดี

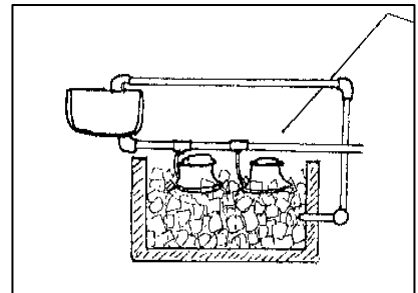
ทำไมต้องใช้ความร้อนรักษานม

(26) ถ้าคุณให้ความร้อนนมนก่อนการเก็บ คุณสามารถเติมนมที่เรียกจำนวนมาก ดังนั้นคุณสามารถเก็บนมของคุณได้เป็นเวลานาน

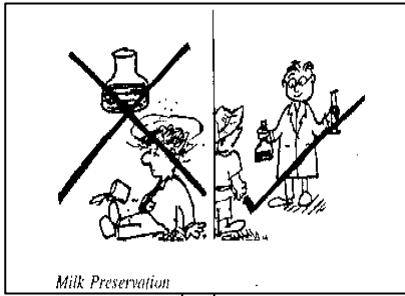

(27) การใช้ความร้อนต่ำในการรักษาคุณภาพน้ำนมเรียกว่า *Thermatisation* โดยน้ำนมที่รีดได้ไปทำให้อุ่นให้มีอุณหภูมิ 65 องศาเซลเซียส

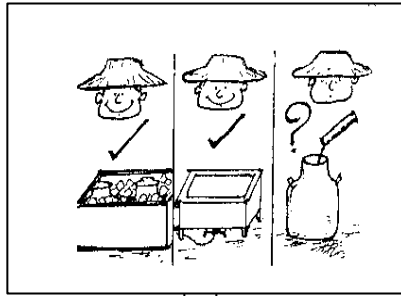

(28) หลังจากนั้นทำให้เย็นเร็วที่สุดที่เป็นไปได้จนได้อุณหภูมิต่ำกว่า 10 องศาเซลเซียส

คุณสามารถใช้สารเคมีในการเก็บรักษานมได้หรือไม่

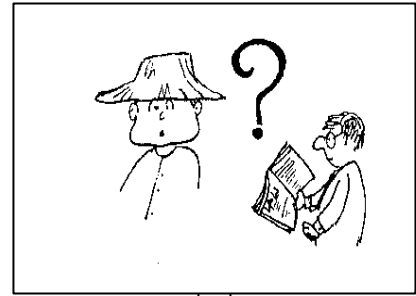

(29) ได้ แต่ศูนย์รับนมควรแนะนำคุณก่อน เพราะคุณต้องใช้สารเคมีให้ถูกชนิดและปริมาณ

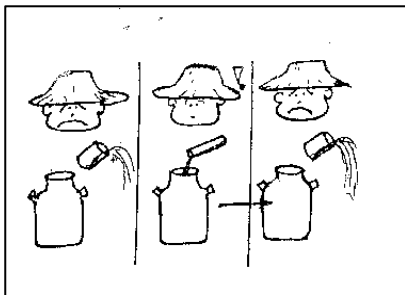
(30) การใช้สารเคมีในนมของคุณใช้ในกรณีที่คุณไม่สามารถเก็บรักษาคุณภาพนมนั้นด้วยวิธีอื่น - ใช้ความเย็น ความร้อน หรือการส่งนมไปยังศูนย์รับนมให้เร็วที่สุดน่าจะดีกว่า

ผิดกฎหมายไหมถ้าใช้สารเคมี

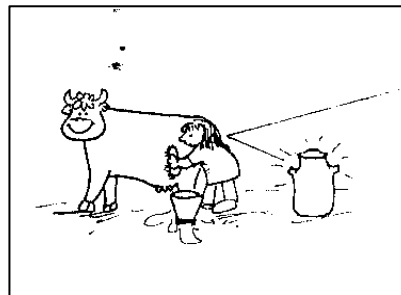

(31) คุณต้องเช็คถ้าใช้สารเคมีผิดกฎหมายในประเทศของคุณ สำหรับประเทศไทยไม่อนุญาตให้ใช้สารเคมีใด ๆ เดิมลงไปใส่ในนมเพื่อใช้ในการบริโภค

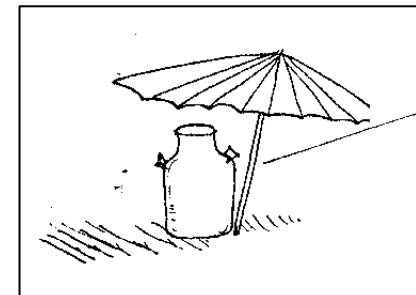
สารเคมีทำให้นมของคุณสะอาดหรือไม่

(32) ไม่ คุณไม่สามารถเปลี่ยนคุณภาพนมที่ต่ำมาเป็นนมคุณภาพดีได้โดยการใช้สารเคมี

(33) นมคุณภาพดีมาจากการจัดการ และสุขภาพที่สมบูรณ์ของสัตว์

(34) การดูแลนมนั้นหลังจากรีดให้มียุณหภูมิที่ต่ำ เพื่อควบคุมจำนวนของแบคทีเรีย

งานวิจัย: การสำรวจความสมบูรณ์พันธุ์โคสาว ในกลุ่มสมาชิกสหกรณ์โคนมหนองโพ (3)

สมชาติ เขียวคลี อัครเดช สิวาเจริญศรี ดนัย สุมานิก ดลดา ศรีไผ่

F. hepatica, Haemonchus spp., Nematodirus spp., Cooperia spp., และ Oesophagostomum spp. รวมทั้ง Moniezia spp., Dictyocaulus spp. ยา Albendazole ที่ใช้จะได้มาจากกรรมปศุสัตว์แจกจ่ายให้ โดยขนาดที่บรรจุคือ 30 มล. และเป็นยาซึ่งมีขนาดเพียงพอกับโคซึ่งมีขนาดไม่เกิน 300 กก. ดังนั้นจึงควรให้คำแนะนำกับเกษตรกรผู้ให้ใช้ให้ใช้ในขนาดยาที่ถูกต้อง ส่วนยาชนิดดีคือ Ivermectin มีฤทธิ์ทำให้พยาธิตัวกลมเป็นอัมพาต แต่ตัวยาไม่มีประสิทธิภาพในการกำจัดพยาธิตัวติดและพยาธิใบไม้ เพราะพยาธิทั้งสองชนิดนี้ไม่มี GABA เป็นสารส่งกระแสประสาท พยาธิที่ยา Ivermectin กำจัดได้ เช่น พยาธิตัวอ่อนและตัวแก่ของ Ostertagia spp., Trichostrongylus spp., Oesophagostomum spp., Haemonchus spp., และ Dictyocaulus viviparous นอกจากนี้ยา Ivermectin สามารถรวมตัวกับไขมันได้ดีจึงมีตัวยาบางส่วนถูกขับออกมากับนมนมด้วย จึงห้ามใช้ยานี้กับโคนมที่อยู่ในระยะรีดนม

(พีระพล, 2533) การที่ยา Ivermectin มีข้อห้ามใช้ในโคระยะระยะนี้จึงควรมีการแนะนำให้เกษตรกรทราบถึงผลเสียของการใช้ เพราะในปัจจุบันนี้ไม่มีหน่วยงานใดเข้ามาทำการสำรวจถึงการใช้จ่ายชนิดนี้แต่ประการใด อีกทั้งเกษตรกรก็ไม่ทราบถึงวิธีการใช้ที่ถูกต้อง ซึ่งในการสำรวจครั้งนี้พบว่าเกษตรกรจะใช้ยา Ivermectin ถ่ายพยาธิในโคนมฟักท้อง และใช้ยา Albendazole ถ่ายพยาธิในโคนมระยะอื่น ๆ ถือเป็นจัดการที่ถูกต้อง

4. Body Condition Score (BCS)

และสัดส่วนของอาหาร

เมื่อพิจารณาถึงระดับของ BCS เฉลี่ยของโคนมทุกฟาร์มและระดับ BCS ของโคสาวทดแทนดังตาราง 2.1 และ 2.5 พบว่าต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานอยู่มาก (ปริยาพันธุ์, 2537) เนื่องจากปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ การจัดการด้านอาหาร การจัดการฟาร์ม และความเข้าใจพื้นฐานของเจ้าของฟาร์ม เรื่องการจัดการอาหารนั้นพบว่าเกิดการขาดแคลนพืชอาหารหยาบ เนื่องจากปัญหาเรื่องขาดน้ำในการปลูกพืชในช่วงฤดูหนาวและฤดูแล้ง ทำให้มีปริมาณพืชอาหารหยาบไม่เพียงพอ สังเกตได้จากมีการนำพืชอาหารหยาบหลายชนิดเข้ามาทดแทนพืชอาหารหยาบหลัก นอกจากนั้นปัญหาเรื่องที่ดินที่ส่งผลกระทบโดยตรงเพราะเจ้าของฟาร์มส่วนใหญ่ไม่มีแปลงพืชอาหารหยาบเป็นของตัวเอง ต้องเดินทางไปซื้อหรือสั่งซื้อ แต่เนื่องจากแหล่งพืชอาหารหยาบอยู่ไกล ทำให้มีข้อจำกัดในการขนส่งและระยะทาง ส่วนระบบการสั่งซื้อก็เป็นแบบโควต้า ทำให้ถูกจำกัดในเรื่องปริมาณ อีกทั้งในปัจจุบันพืชอาหารหยาบมีราคาแพงขึ้นจึงพบได้บ่อย ๆ ว่า เจ้าของฟาร์มต้องเฉลี่ยอาหารหยาบให้โคกิน จนกระทั่งอาหารหยาบชุดใหม่ถูกส่งเข้ามา เป็นผลทำให้โคในฟาร์มได้รับอาหารไม่เพียงพอกับความต้องการในแต่ละวัน ส่งผลให้สภาพร่างกายขาดความสมบูรณ์ นอกจากนั้นยังมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบสืบพันธุ์ทำให้มีปัญหาตามมา (สุวิชัย, 2538) เช่น การผสมติดยาก โคสาวทดแทนเป็นสัตว์ เป็นสัตว์ไม่ชัดเจนหรือหากทำการผสมติดตั้งท้องได้ก็จะเกิดปัญหาภายหลังคลอดตามมาคือ จะมีการสูญเสียน้ำหนักตัวหลังคลอดมากทำให้สภาพของโคทรุดโทรมลงไปอีก ก่อให้เกิดปัญหาที่ต้องแก้ไขอีกมากในระดับฟาร์มปัจจัยต่อมาคือ ความรู้และความเข้าใจของเกษตรกรเจ้าของฟาร์มในเรื่องสัดส่วนของอาหาร จากการสำรวจครั้งนี้ไม่พบฟาร์มโคนมใดเลยที่มีการจัดสัดส่วนของอาหารหยาบต่ออาหารข้นอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน (ปริยาพันธุ์, 2537) หรือมีค่าใกล้เคียงดังตาราง 1.8 นั้นแสดงว่า เจ้าของฟาร์มขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการอาหาร และขาดความรู้พื้นฐานของความต้องการอาหารในแต่ละวันของโคนม ทำให้โคนมได้รับปริมาณอาหารหยาบต่ออาหารข้นที่ไม่เหมาะสมดังตาราง 2.4 นอกจากนั้นเจ้าของฟาร์มยังไม่เข้าใจการให้อาหารแก่โคสาวทดแทน มีบางฟาร์มเท่านั้นที่ทราบ ทำให้โคสาวทดแทนมีสภาพและลักษณะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (ปริยาพันธุ์, 2537) ซึ่งจะแสดงผลโดยตรงต่อระบบการย่อยและการดูดซึมอาหาร ทำให้ได้รับโภชนะและสารจำเป็นต่าง ๆ ในแต่ละวันไม่เพียงพอ ซึ่งจะแสดงออกมาด้วยสภาพ BCS ดังกล่าว

ดังนั้น เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมจึงควรต้องศึกษาหาความรู้ ความเข้าใจในด้านการจัดการฟาร์ม การจัดการอาหารและเข้าใจความต้องการพื้นฐานของโคนมให้ถ่องแท้ (ปริยาพันธุ์, 2538) จึงจะสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นหรือป้องกันปัญหาที่จะเกิดตามมาได้ เพื่อเป็นการลดความสูญเสียในทางเศรษฐกิจให้มากที่สุด และเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สูงที่สุด

5. การจัดการโคสาว

อายุของโคสาวทดแทนในฟาร์มที่สำรวจได้นั้นพบว่าสูงกว่ามาตรฐาน(Radostits, 1994) แต่เมื่อพิจารณาถึงค่า BCS แล้วพบว่าต่ำกว่าเกณฑ์เช่นกันดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เนื่องจากการขาดแคลนปริมาณและการไม่ได้สัดส่วนกันระหว่างอาหารหยาบต่ออาหารข้น ซึ่งมีผลต่อความสมบูรณ์พันธุ์ทำให้โคสาวที่สำรวจเป็นสัตว์ต่ำกว่าปกติ(Radostits, 1994) ดังตาราง 2.2 แต่ในการศึกษานี้พบว่ากลุ่มโคสาวที่ผสมครั้งแรกคิดแล้วต้องมีช่วงอายุที่แสดงอาการเป็นสัตว์ครั้งแรกส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ปกติ(Radostits, 1994) ดังตาราง 2.6 ปัจจัยอย่างหนึ่งคือการจับสัตว์(ปริยาพันธุ์, 2537) ซึ่งใช้คนในการสังเกตจากอาการแสดงการปิ่น การบวมของอวัยวะเพศ กระวนกระวายส่งเสียงร้องหรือมีน้ำเมือกไหล การใช้วิธีสังเกตนี้อาจเกิดข้อผิดพลาดได้มากหากผู้ทำการจับสัตว์ขาดความรู้ความเข้าใจ มีเวลาการดูแลไม่เพียงพอ บางฟาร์มพบว่าเจ้าของฟาร์มทำทุกอย่างด้วยตัวเองคนเดียว การออกไปตัดหญ้า ตัดข้าวโพด

หรือโคสาวเป็นสัตว์ในช่วงกลางคืน จะทำให้ยากในการจับสัตว์ นอกจากนั้นเจ้าของฟาร์มยังประกอบอาชีพอื่นอีกด้วย ทำให้ขาดเวลาในการดูแลอีกทั้งขาดแรงงาน จากเหตุนี้ทำให้เกิดความสูญเสียในทางเศรษฐกิจ เพราะจะเสียเวลาในการรอการกลับสัตว์ใหม่ของโคสาวในรอบหน้า ซึ่งจะทำให้การผสมล่าช้าออกไปอีก ดังนั้นผลผลิตที่ควรได้ก็ล่าช้าตามไปด้วย ในขณะที่เจ้าของฟาร์มยังต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูโคสาวต่อไป

ในแง่ของอายุที่เริ่มผสมในโคสาวทดแทนส่วนใหญ่เริ่มที่อายุ 18-24 เดือนดังตาราง 2.3 และ 2.7 เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากคำแนะนำของสัตวแพทย์ให้เริ่มทำการผสมที่อายุ 18 เดือน เพราะในช่วงอายุนี้โคสาวจะมีสภาพความสมบูรณ์พร้อมทั้งขนาดและอายุ แต่ในความเป็นจริงแล้วเกษตรกรสามารถผสมโคสาวได้ที่อายุต่ำกว่านี้หากมีการจัดการโคสาวที่ดีมีความสมบูรณ์พันธุ์พร้อมซึ่งสามารถทำได้ไม่ยาก(Radostits, 1994) แต่เนื่องจากความเข้าใจเรื่องการจัดการโคสาวยังมีน้อยเกษตรกรปล่อยให้เวลาผ่านไปจนกว่าจะอายุถึง 18 เดือนจึงผสม นอกจากนี้ยังมีเกษตรกรบางส่วนเข้าใจว่าถ้าผสมโคสาวที่อายุน้อยกว่านี้จะมีปัญหาเรื่องคลอดยากตามมา ซึ่งความเป็นจริงแล้วแทบไม่มีผลเพราะถ้าขนาดของโคสาวได้ตามเกณฑ์และอายุไม่น้อยจนเกินไปก็ไม่มีปัญหา เนื่องจากโคสาวที่ผสมติดต้องใช้เวลารตั้งท้องอีกถึง 9 เดือน ในช่วงเวลานี้โคสาวยังเจริญเติบโตได้อีกมาก

แต่จากการสำรวจครั้งนี้การเริ่มทำการผสมโคสาวที่อายุ 18 เดือนก็ถือว่าเหมาะสมเพราะส่วนใหญ่เกษตรกรยังขาดการจัดการโคสาวทดแทนที่ดี ขาดความรู้ความเข้าใจด้านอื่น ๆ อยู่อีกมาก นอกจากนั้นยังมีปัจจัยเรื่องอาหารเข้ามาเกี่ยวข้อง ยกเว้นในกรณีที่เจ้าของฟาร์มมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการฟาร์มและมีศักยภาพเพียงพอในการจัดการโคสาวทดแทนให้มีความพร้อม ความสมบูรณ์ และไม่มีปัญหาเรื่องขาดแคลนอาหารก็สามารถทำการผสมโคสาวทดแทนที่อายุต่ำกว่า 18 เดือนได้อย่างไม่มีปัญหา และจะเป็นการลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจเพราะจะช่วยให้ได้ผลผลิตเร็วขึ้นกว่าเดิม

สรุป

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าฟาร์มโคนมของเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์โคนมหนองโพ จ.ราชบุรี เป็นฟาร์มขนาดกลางโดยมีขนาดของฝูงแม่โคขึ้นรีดไม่ได้มาตรฐาน มีจำนวนแม่โคตั้งท้องรีดนมในฝูงน้อยเกินไป ขณะเดียวกันมีจำนวนแม่โคที่ท้องว่างรีดนมมากเกินไปแต่มีโคพักท้องอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ปัญหาหนึ่งซึ่งจะเกิดตามมาก็คือ การผสมติดยาก จากระดับของ BCS ของโคในฟาร์มต่ำแสดงถึงสภาพของโคนมในฟาร์มขาดความสมบูรณ์ เนื่องจากขาดความเหมาะสมในการเลี้ยงดู ขาดแคลนทั้งอาหารชั้น และอาหารหยาบ นอกจากนั้นยังขาดความเหมาะสมในเรื่องสัดส่วนของอาหารชั้นต่ออาหารหยาบ รวมถึงการนำเอาวัตถุดิบอาหารสัตว์หลายชนิดมาเป็นอาหารหยาบ โดยไม่ทราบคุณค่าทางโภชนาการหรือสารพิษที่มีในพืชอาหารหยาบนั้น

จากการสำรวจความสมบูรณ์พันธุ์ของโคสาวนั้น พบว่ามีสภาพขาดความสมบูรณ์ของร่างกายในช่วงทำการผสม และมีปริมาณของโคสาวทดแทนอยู่ในฟาร์มเป็นจำนวนมากเกินไป นอกจากนั้นแล้วยังพบปัญหาการผสมติดยากเนื่องจากมีค่าเฉลี่ยของการผสมติดสูงกว่าปกติมากอันเป็นผลมาจากการจัดการฟาร์ม อาหารและโภชนาการ รวมไปถึงสภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดู โดยทั่วไปที่ไม่เหมาะสม พบว่าโคสาวส่วนมากจะเริ่มเป็นสัตว์ล่าช้ากว่าปกติ ขณะเดียวกันเจ้าของฟาร์มจะทำการผสมโคสาวที่อายุมากกว่าเกณฑ์มาตรฐาน แต่ยังมีกลุ่มโคสาวซึ่งผสมเพียงครั้งเดียวก็ติด ซึ่งจะเริ่มเป็นสัตว์อยู่ในเกณฑ์ปกติ โดยโคกลุ่มนี้มีระดับ BCS ค่อนข้างดี น้ำหนักเฉลี่ยอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคือ มีลักษณะที่ได้ทั้งขนาดและอายุของการผสม และเมื่อทำการผสมก็ผสมติดง่าย นั่นหมายถึงว่าสามารถเลี้ยงโคสาวทดแทนให้ได้อายุและน้ำหนักที่เป็นไปตามมาตรฐาน ในเขตการเลี้ยงโคนมของเกษตรกรสมาชิกสหกรณ์โคนมหนองโพ จ.ราชบุรี และทำการผสมได้ตามเกณฑ์มาตรฐานนั้น แต่ต้องมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในการเลี้ยงโคนมอย่างถ่องแท้และทราบถึงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นหรือจะเกิดตามมาในอนาคต เพื่อทำการแก้ไขปรับปรุงการเลี้ยงโคนมให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

นอกจากนั้นความรู้ความเข้าใจของสัตวแพทย์และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงโคนมก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยจะต้องมีบทบาทเข้ามาส่งเสริมความรู้ให้กับเกษตรกรและเข้ามาสำรวจถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในท้องที่ รวมทั้งแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นให้มากกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อเป็นการยกระดับและพัฒนาการเลี้ยงโคนมให้มีประสิทธิภาพดีกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ตอบคำถาม: เต้านมอักเสบจากเชื้อรา

อ.น.สพ.เกียรติศักดิ์ ตันเจริญ

เกษตรกร: หมอครับ แม่โคที่บ้านเป็นเต้านมอักเสบเรื้อรังมาเป็นเดือน ใช้นยามาหลายชนิดแล้วทั้งยาสอดเต้า ยาฉีดก็ยังไม่หาย เก็บนมส่งห้องเพาะเชื้อเขาบอกเป็นเชื้อรา จะทำอย่างไรครับ

นายสัตวแพทย์: ถ้าผลเพาะเชื้อบอกว่าเป็นเชื้อรา คำแนะนำก็คือ ต้องหยุดใช้ยาปฏิชีวนะทุกอย่างทันที แล้วใช้วิธีการรีดนมทิ้งบ่อย ๆ แทน เพราะว่ายาปฏิชีวนะที่เราใช้จะสามารถกำจัดเชื้อแบคทีเรียที่เป็นสาเหตุของเต้านมอักเสบทั่วไป แต่จะไม่สามารถกำจัดเชื้อราได้ ดังนั้นแนวทางการรักษาปัญหาเต้านมอักเสบจากเชื้อราก็คือ การรีดนมเต้าที่อักเสบทิ้งเพื่อเป็นการช่วยขับเอาเชื้อออกจากเต้า และปล่อยให้เม็ดเลือดขาวในเต้านมเป็นตัวช่วยในการกำจัดเชื้อ การใช้ยาปฏิชีวนะจะทำให้แบคทีเรียที่มีส่วนช่วยในการควบคุมเชื้อราตายลงไปด้วย ทำให้การรักษาจึงไม่ได้ผล

เกษตรกร: แล้วมันจะหายไหมครับ ต้องใช้เวลานานไหม

นายสัตวแพทย์: โดยทั่วไปเต้านมอักเสบที่มีสาเหตุจากเชื้อราสามารถรักษาให้หายได้โดยการรีดนมทิ้งบ่อย ๆ แต่ต้องใช้เวลาในการรักษานานพอสมควร บางตัวอาจใช้เวลานานอาทิตย์ บางตัวก็ใช้เวลาเป็นเดือนหรือหลายเดือน ขึ้นอยู่กับความถี่ในการรีดนมทิ้งและชนิดของเชื้อราที่เป็นสาเหตุ

เกษตรกร: ไม่มียาอื่นที่ช่วยในการรักษาเลยหรือครับ

นายสัตวแพทย์: มีการทดลองใช้ยาฆ่าเชื้อราที่ใช้กับคนมาละลายน้ำให้เข้าเต้านมก็ได้ผลไม่เป็นที่น่าพอใจ และยังไม่มีการพัฒนา ยาฆ่าเชื้อราในรูปของการให้เข้าเต้านมโดยตรง ดังนั้นแนวทางการรักษาก็คือ ต้องรีดนมทิ้งบ่อย ๆ

เกษตรกร: แล้วการติดเชื้อราในเต้านมเกิดขึ้นได้อย่างไร

นายสัตวแพทย์: ปกติเชื้อราจะไม่ไช่เชื้อสาเหตุหลักในการทำให้เกิดเต้านมอักเสบ ส่วนใหญ่การติดเชื้อจะติดโดยอุบัติเหตุ เช่น การใช้อุปกรณ์หรือยาสอดเต้านมที่สกปรกมีการปนเปื้อนเชื้อราสอดเข้าไปในเต้านม อีกกรณีที่หมอเจอบ่อย ๆ ก็คือ การเกิดปัญหาเต้านมอักเสบ โดยทั่วไป แต่เจ้าของมีการใช้ยาปฏิชีวนะรักษาที่ไม่ได้ผลหรือผิดวิธีทำให้รักษาไม่หายเกิดเป็นเต้านมอักเสบเรื้อรัง และมีการใช้ยาต่อเนื่องกันนาน ๆ เป็นอาทิตย์ก็จะมีผลทำให้แบคทีเรียที่มีส่วนควบคุมการเจริญของเชื้อราตายตามไปด้วย ทำให้เชื้อราที่มีอยู่เจริญเติบโตเพิ่มจำนวนก่อโรคขึ้น

ดังนั้นแนวทางการป้องกันก็คือ ต้องเอาใจใส่ในเรื่องความสะอาดในการใช้อุปกรณ์หรือยาที่สอดเข้าเต้านม หลายบ้านชอบเอาขาเข้าเต้านมไว้ตามข้างฝาหรือในคอก ซึ่งมีโอกาสจะสกปรกและปนเปื้อนเชื้อได้ง่าย อีกกรณีหนึ่งคือ การให้ยารักษาเต้านมอักเสบเองควรรีดยาอย่างถูกต้องในระยะเวลาที่เหมาะสม ในกรณีที่ให้ยาเองแล้วยังไม่หายภายใน 2-3 วัน แนะนำให้ตามนายสัตวแพทย์เพื่อทำการวินิจฉัยเชื้อสาเหตุเพื่อใช้ยาได้เหมาะสมต่อไป ก็จะช่วยลดปัญหาเต้านมอักเสบจากเชื้อรา และยังทำให้มีการใช้ยาลดลง

คุยกับทีมงาน

“**สาส์นโชนม**” ฉบับที่ 9 ก็สำเร็จเสร็จสิ้นไปอีกฉบับหนึ่ง ก็ต้องขอบคุณทีมงานทุกคนที่ร่วมมือร่วมใจกัน ฉบับนี้จะมีเนื้อหาที่น่าสนใจหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมทุกท่าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสำคัญของปัญหาโคนม ฉบับนี้อาจารย์จตุรงค์ได้นำรูปภาพการแสดงทำยีนของแม่โคที่แสดงการเจ็บขามาให้คุณ ซึ่งคงจะมีแม่โคหลายตัวในฟาร์มท่านกำลังขึ้นเหมือนในรูปแบบ นอกจากนี้คอลัมน์เรียนด้วยภาพได้แสดงถึงเทคนิคหรือวิธีการเก็บรักษาคุณภาพน้ำนมอย่างง่าย ๆ สำหรับเกษตรกรรายย่อย ลองอ่านดูนะครับ

ในช่วงเดือนที่ผ่านมา ทางสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดนครปฐมได้จัดงานวันนมรงค์และสาธิตการแต่งกิบ

ในโคนมให้กับเกษตรกรในเขตจังหวัดนครปฐม ก็คงเป็นการกระตุ้นให้มีความตื่นตัวในการแต่งกิบโคเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นคิวของรถแต่งกิบของโรงพยาบาลสัตว์ฯ จึงเพิ่มขึ้นอย่างมาก สำหรับเกษตรกรท่านที่แจ้งให้ทางทีมงานของโรงพยาบาลสัตว์ฯ ไปแต่งกิบ อาจต้องใจเย็นรออีกนิดหนึ่ง เพราะว่าตอนนี้พื้นที่การออกให้บริการเพิ่มขึ้นเป็น 3 จังหวัดคือ ราชบุรี กาญจนบุรี และนครปฐม นี่ก็แสดงว่าเกษตรกรก็ให้ความสำคัญกับการแต่งกิบกันมากพอสมควร ทีนี้ก็เป็นเรื่องของงานบริการของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งกรมปศุสัตว์และสหกรณ์โคนมแต่ละแห่ง ก็น่าจะมีการเตรียมเครื่องมือเครื่องมือเพื่อให้สามารถให้บริการได้อย่างเพียงพอมากขึ้น ทีมงานสาส์น โชนมก็ฝากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายด้วยนะครับ

สาส์นโชนม

วัตถุประสงค์ : เพื่อเป็นการถ่ายทอดความรู้และ
เทคโนโลยี เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ
การผลิตและผลิตน้ำนมคุณภาพดีให้แก่
เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม

ชำระค่าฝากส่งเป็นรายเดือน
ใบอนุญาตเลขที่ 16-2544
ไปรษณีย์โพธาราม

กรุณาส่ง

จัดทำโดย : โครงการส่งเสริมการผลิตน้ำนมดิบคุณภาพภาคตะวันตก โครงการเกษตรกรผู้ชาติ
โรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หนองโพ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
โทรศัพท์ 032-389182, 351715-6 โทรสาร 032-389295

คณะทำงาน : เกียรติศักดิ์ ตันเจริญ จตุรงค์ วงศ์สนิท อรุณ สัจจิตต์สวัสดิ์ ศุภชาติ ปานเนียม คมเดช จินะเจริญ
รักพงษ์ ดาใจ ขนิษฐา ธรรมจง กัญญารัตน์ ไหมสินงาม

ที่ปรึกษา : คณบดีคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ผู้อำนวยการโรงพยาบาลสัตว์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ หนองโพ